

jával a falánczot eltolja a tutaj felé annyira, hogy a másik két munkás által odatolt rönkő a nyílásba beleférjen, mely után az először említett munkás csákyáját a lánczból kirántván, azzal a rönkőnek még egy dőfést ad, hogy a nyílásból gyorsan kitakarodjék, minek megtörténtével a faláncz ismét elfoglalja előbbi helyzetét.

Ha pedig az *A* csatornába akarjuk a tűzifát bebocsátani, akkor a *B* csatorna elzáratik, a faláncz pedig partra vonatik s maga a *c* nyílás záratik el egy mozgatható szálfával, melynek csekély eltolása folytán a rönkők a *C*. csatornába terelhetők, míg a tűzifa szabadon folytathatja útját a kijelölt irányban.

Oly egyszerű s mégis oly praktikus ez az elkülönítő készülék, hogy czélszerűségéhez ugyhiszem mi kétség sem férhet.

A fenyvesek és a fenyvek magyar nevei Vas- megyében.¹⁾

Dr. Borbás Vinczétől.

Ha Vasmegye erdeit röviden jellemezni akarjuk, a nyiresek és az itt-ott előkerülő zelnicze meggyen (*Prunus Padus*) kívül a gesztenye-erdők meg a fenyvesek kölcsönöznek itt az erdőknek kiváló érdeket és jellemet.

Az Alpéseknek a mediterrán flórába való hanyatlása, meg a Nóri-havasoknak hazánkba leereszkedő délkeleti örsei közt az a nevezetes analogia, hogy valamint az Alpések déli lánczolatairól a szelid gesztenye vezet be s készít elő az örökzöld vidékre (*regio sempervirens*²⁾): szintugy a vas-

¹⁾ Mutatvány a magyar orvosok és természetvizsgálók állandó központi választmányának megbízása alapján készült „Vasmegye flórája“ kéziratából.

²⁾ Grisebach: *Vegetation der Erde* I. p. 306.

megyei Vütö m-hegycsoport (a rohonci, kőszegi és borostyánkői hegység) Rohonc és Kőszeg között hasonlóképen a szelid gesztenyével hanyatlik a magyar Kis-Alföld dombhullámai felé.

A második nevezetes dolog az, hogy a fenyvek úgy a hegyeken, mint a halomláncolatokon, sőt lapályos helyeken is az erdei lombos fák közé keverednek, vagy ezek helyét foglalják el, s az erdőtenyészet életét télen át is hirdetik. Az országban oly kis magasságban a tenger színe fölött, talán egy megyében sincs annyi fenyő, mint Vas megyében. Nagy területeket borítanak ezek itt el, és sűrű zárt, helyenként egészen keveretlen erdők vannak belőlök, mindjárt a hegyek tövétől kezdve, a mint a Rába völgyében, pl. Badafalvától a sz.-gotthárdi Vártetőig (Schlüssel) terjedő nem magas heglánczolatra az első lépést teszzük.

Leggyakoribb a fenyők közül az erdei meg a jegenyefenyő (*Abies excelsa*) a megyében. Utóbbiról tudjuk, hogy ez a havasi vagy alhavasi vidéken, a bükk felső határán túl alkot erdőket, hogy az ily vidék völgyeibe is alá száll, de a síkságon, dombos vagy akkora magasságu hegyeken, mint pl. a Mátra vagy a Pilis, melyek a havasok hatásától függetlenek, természetesen eredetileg nem nő, ha csak erdészeti gondviselésben nem részesül.

Még korlátoltabb a *Pinus silvestris* eredeti tenyészete hazánkban. Ez sem nő a most említett helyeken, a hol az *Abies excelsa* nem nő. Neilreich „Aufzählung der in Ungarn bisher beobacht. Gefässpflanzen“ 73—74. l. és Kerner (Pilis-Vértés Gebirge 21. l.) szerint a Kárpátok központi részében (Magas-Tátra), a Bakonyban, a pécsi Mecseken, a Kis- és Nagy-Alföldünk vizválasztó hegyein, hazánkknak slavoniai és és bánásági³⁾ részeiben és az egész Alföldön nem nő,

³⁾ A *Pinus silvestris* azóta (1873-ban) Szörénymegyében találtam; Plugova mellett az Arzsána alhavasra vezető utban, a Kostol hagyén. Itt cserje

hanem legfeljebb csak tenyésztk. Willkomm (Forstl. Flora 165.) szerint is ritka az ily összefüggő erdő a Kárpátok láncolatán s az Adria övén. (Lozornó és Senic közt van 5 mértföld hosszú a Morva síkján). Grisebach⁴⁾ az erdei fenyő életének külső körülményeiből nem tudja megfejtani, hogy miért nem nő a magyar Nagy-Alföldön, a hol ugy a talaj, a melyben mélyen verhetne gyökeret, mint az éghajlat viszonyai (nagyobb fényszükséglet) nem csak hogy nem kellők, de rá nézve igen is kedvezőknek látszanak. Galicziától — Grisebach szerint — csak a Magas-Tátra tövéig terjed, s ezt Willkomm helyesebben még inkább az éjszak-német terület-hez sorolja, mint a Kárpátok láncolatához. Erdélyben csak helyenként jutott az erdők felső övébe.⁵⁾ Mivel hazánkat csaknem szakadatlanul a Kárpátok koszorúja fogja körül, Grisebach azt, hogy az erdei fenyő az ország belsejében eredetileg vadon nem terem, be nem fejezett vándorlásnak tulajdonítja, mert az erdei fenyő a Kárpátok láncolatát Galicziából nem birta áthágni, s így a magyar Alföldre el nem juthatott.

Ezen kitérőleg említett adatokat és tapasztalatokat figyelembe véve, feltűnő az erdei, valamint a jegenyefenyőnek gazdag terjedelme Vas megyében. Mivel az ország belsejében, a Bakonyban stb. az erdei fenyő nem terem, ellenben itt-ott

marad, mint a törpe fenyő, melytől fénytelen lecsüngő tobozai különböztetik meg. A *Pinus silvestris*-nek e törpesége oly jelenség itt, mint a Juli havasokon, hol Koch Synopsis-a szerint cserje marad. E szórénymegyei példányokat összehasonlítottam 1875-ben Berlinben a *Pinus Ponticá*val C. Koch, de tőle nem különbözik, tehát ez is *P. silvestris* körébe való.

4) Vegetation der Erde I. p. 137.

5) Schur Enumer. Transsilv. 626. termőhelye nehezen eredeti. Baumgarten „Enumer. stirpium in magno principatu Transsilv. . . . indigenarum“ II. 303. az ojtói szorosból említi. Willkomm Forstl. flórájának 163. l. szerint az erdei fenyő középeurópai vidékének aequatorialis határa Galicziától délnek, Erdély felé terjed, hol az erdei fenyő még nő. Innen a Kárpátok láncolatát követve, átsap nyugatnak Szerbiába, innen Dalmáciába és Horvátországba.

mint ültetvény, a lombhullató fák közé keveredik, pl. Ipoly-Litkén, Nógrádmegyében, könnyen támadhatna az a gondolat, hogy a fenyvek Vasmegyében is erdőgazdasági érdekből vegyültek a tölgy- és bikkerdő tagjai közé, és szorították le azokat nyom nélkül, nagyobb területekről is.

Ez utóbbi véleménynyel azonban nem hagyhat megbarátkozni bennünket e két fenyőnek nagy száma és nagy terjedelme e megyében, de nem, fontosabb természetes okok sem: a fenyveseknek eredeti kísérő növényzete, más hegyrendszerhez tartozó hegyek és dombok eltérő vegetatiói viszonyai és más, havasi növényeknek egész a síkságra való leereszkedése sem e megyében.

A vasmegyei alacsony hegyek fenyveseinek aljnövényzete t. i. szintén oly szegény és szintűgy nincs tarka gypsöznyege, mint a tölgyek és a bükk határán túl növvő vagy havasvölgyi fenyveseknek (*regio abietina*). Az erdő talaját száraz tűk és tobozok lepik el s a sűrűn álló fenyvek árnyékában cserjék és fűvek buján fel nem sarjadhatnak. Sok helyt az erdőtalajon semmi zöld sincs. E fenyvesek flórájának csekélysege tehát nemcsak az erdei cserjék kevésségében és egyszerűségében nyilatkozik [melyek leginkább erdei és jegenyefenyő csemeték, gyalogfenyő boróka, itt-ott egy galagonya (*Crataegus Oxyacantha*), égerfa, fagyal, rekettye v. pálmafűz (*Salix Caprea*), kökény], hanem a virágzó fűnemű növények kevésségében is. Néhol a *Sorbus aucuparia*, a piros-bogyós bodza és a málna is közéjük vegyül. A fűnemű virágzók, valamint a félcserjés növények is ugyanazok itt, mint az alhavasi fenyvesekben. Itt-ott lézeng egy *Hieracium muro-rum* vagy *H. vulgatum*, mint emitt; aránylag gyakoribbak a csormolyák, főleg a *Melampyrum commutatum*. Seregesen lépnek fel a fenyvesbogyók (*Vaccinium*), Pirolák és a *Calluna*, s a fenyvek külsejéhez és sajátágához majd

télizöld leveleik (*Vaccinium Vitis Idea*, *Pirolák*), majd még túforma leveleik által is alkalmazkodnak: *Calluna*, mint az *Ericaceák* egyetlen képviselője.

Sőt a fűnemű növények közül is keveredik a fenyvesek aljnövényzetébe télizöld lomboszatú, melyen még fel nem tűnő virágjánál fogva, szintén az a komorság honol, mint a fenyveken: *Luzula pilosa*; majd élénkebb színű virágával is merészkedik itt feltűnni a télizöld, mint a disznórépa (*Cyclamen Europaeum*), a henyé boroszlán (*Daphne Cneorum*), a télizöld *Vinca minor*, míg más kísérőinek a levelei vastagabbak (*Sanicula Europaea*, *Rosa Austriaca*), vagy a túlak felé közeledik: a korpafű (*Lycopodium clavatum*), *Nardus stricta*, *Galium silvestre* (erdei ragadvány), *G. Austriacum*, *Campnula rotundifolia* (csengetyüke), vagy pedig a levelek mintegy túlakuan fogasak, pl. az *Euphrasia stricta*, *E. perincisa*, *Astrantia maior* stb.

Hogy a fenyvek Vas megyében eredetileg vadon nőnek, annak rengeteg számuk, meg külsejükben hozzájuk alkalmazkodó eredeti aljnövényeiken kívül még a talaj, valamint életrevalóságuk is bizonyosága.

Hogy az erdei fenyő az egyenletesen átázott földet és a ködös légkört nem szereti, valamint hogy törékeny gallyait a nagy hó a magasabb hegyeken nagyon elnyomorgatná, ez ellen a kedvezőt Vas megyében könnyen megtalálja. A verőfényes helyeken megkapja itt a kellő világosságot és napfényt; meg van a laza, a vizet átbocsájtó, száraz, homokos agyagtalaj is.⁶⁾ A fenyvesek Vas megye hegyeinek kavicstalajára sok helyen igazán jótéteménynek is mondhatók, melyek nélkül e hegyek talán erdőtlenek, puszták maradnának. Ezért a vas megyei

⁶ Willkomm p. 169.

fenyvek a levegőnek, valamint lassanként a talajnak megjavítására is igen hasznosak.

Neilreich⁷⁾ szerint az erdei fenyő a jegenye fenyő után a legközönségesebb fa Alsó-Ausztriában, s tenyészetének ott uralkodó viszonyai a vasmegyeiekkel nagyobb részt megegyeznek, ott is homokos területeken, harmadkori dombokon, homokkő-, mész- és palahegyeken nő, és részint egész tiszta erdő, részint pedig a bükk, tölgy és fekete kergű fenyővel keveredik, de 1000 méternél feljebb nem emelkedik, természetes útja tehát Alsó-Ausztriából és Stájerországból nyílik Vasmegyébe az erdei fenyő geographiai elterjedésének.

Eredetiségének bizonyossága itt, életre való szaporasága és gyarapodása is. A mint a lakosok, a fenyők életének itt szemtanúi állítják, az elhagyott helyeket 3—4 év alatt a fenyőcsemeték egészen ellepik és benépesítik, zászlós magvaikat a szél messzire széthordván.

A vasmegyei fenyveknek az alacsonyabb vidékre való ezen leereszkedését tehát úgy úgy foghatjuk fel, hogy a Nóri havasok fenyveseinek hazánk nyugoti részében van utolsó állomása, azaz a Nóri havasok végső domb- és hegyfoszlányain van természetes elterjedésüknek délkeleti határa, úgy mint a Kárpátok fenyveseinek legdélibb nyúlványai Selmezbánya mellett.⁸⁾ Vasmegye általában más hegység tagja, s mások itt a vegetatio körülményei is, mint az ország belsejében, hasonló magas hegyeken. A Bakonyt már jellemzi az őseredeti, magastörzsű fenyvesek hiánya, melyek különben a vidék tájképén éles vonásokban szoktak jelentkezni, de ez az hiány ország belsejének hegyein is kirivó, valamint az is, hogy flórájokban az alpesi jellemnek semmi nyoma sincs, vagy alig felismerhető az. A Bakonyban nem nő Ericacea vagy fenyvesbogyó

⁷⁾ Flora von Niederösterreich p. 228.

⁸⁾ Hunfalvy: A magyar birodalom term. viszonyai III. 624.

egy szál sem, de a Mecseken, a Pilis és Vértes hegycsoportban, valamint mindazon hegylánczokon, melyek a Nagy- és Kis-Alföldnek vizválasztói, a fenyőfák⁹⁾, Ericaceák és Vacciniumokon kívül még a Pirolák¹⁰⁾ és a cserjés Polygala Chamaebuxus is hiányzanak.

Vasmegye tájképén a fenyvek élesen tűnnek ki. Az Ericaceákat, s az éjszaki erikás mezőket (ericetum) a Calluna képviseli, a Vacciniumok és Pirolák fajtái elég gyakoriak és jellemzetesen lépnek fel. Van télizöld levelű és sárga virágú Polygalája és Tofieldiája is. Ezeken kívül a havasi jellem főleg a Vütöm flórájában félreismerhetetlen, a fenyveken kívül, valamint a fenyveseket kísérő, most említett növényeken kívül is. Ilyen havasi polgárok Vasmegyében nem csak a fűneműek Thesium és Juncus alpinus, Thlapsi alpestre, Arnica montana, Trollius Europaeus, izlandi zuzmó, Botrychium Lunaria stb.), félcserjék (Epilobium Dodonaei), hanem a fás növények között is akadnak.

Legnevezetesebb e tekintetben a zöld égerfa (Alnus viridis), mely mint tudjuk, eltörpült alakban havasaink csúcsán nő s helyenként a törpe fenyőt helyettesíti. A Vütöm hegycsoportban (egész a rohonczyi alacsony völgyekig), a Gyöngyös és a Pinka völgyében ez általában nem ritkaság, és jó magasra nő a cserje. Az antimon bányánál már a kerítésbe is került. De nő az a Rábától délre is, Sottina mellett a Stadelbergen. Ezek levélfogai jobban kihegyesednek, sűrűbbek is, mint az Alnus viridis svájci példányainál; leveleinek alja gyakran a szives alak felé közeledik s a tiroli A. corylifoliára

⁹⁾ A burókat nem értjük ide.

¹⁰⁾ Kerner: Das Pilis-Vértes Gebirge p. 21., a bécsi állat- és növénytani társaság kiadványaiban, és der Bakonyer Wald p. 9.

Kern emlékeztet, de nem az, ezért var. demis rum-osnak (alacsonyabb helyen növény) neveztem.¹¹⁾

Havasvölgyi bokor a *Salix incana* (hamvasfehér fűz), meg a *Myricaria Germanica* is (tízhimes tamariska), mely a Mura mellett Nagy-Barkócznál mind a kettő gyakori. Ha tehát alhavasi füvek és cserjék leszállhatnak Vas megye alacsonyabb helyeire, nincs mit csodálkoznunk a jegenyefenyőnek, általában a nóri fenyveknek e dombvidéki eredetiségén, termőhelyén sem Vas megyében. Annak, hogy ily rengeteg helyekről a történeti időben, pl. az eredeti lumbhullató fákat kipusztították, s helyökbe fenyveket ültettek volna, nyomai s hagyományai, úgyhiszem, kétségtlenül maradtak volna, ha az erdőirtás csakugyan megtörtént volna; de ellene harcol a fenyvek természetes elterjedése is a Nóri havasokról. A magyar Kis-Alföld tehát növényzetére nézve is nevezetesen eltérő két hegységet szakít el egymástól.

Az idáig említett *Pinus silvestris* és *Abies excelsa* fenyveken kívül nő még itt az *Abies Picea* (L.) (*A. pectinata* D. C.) is, de hasonlíthatatlanul kevesebb számban, mint az előbbieket. Szép erdőt láttam belőle Gyöngyösfőnél (Günseck); a Dunántúl legmagasabb pontja az Irottkő vagy Szálkő (a veleimi magyarok szerint) körül pedig a bükkal osztozik az uradalomban, és már-már fölébe kerekedik a széles lombú bükk hatalmának.

A *Pinus nigricans* Host ritkább. Alsó-Szénégető és Gáborfalva (Goberling) közt láttam sziklákon. Talán valamivel gyakoribbak a *Larix Europaea* csemétéi a magasabb vidéken, ha azok nem ültetésnek köszönik ottlétüket.

Hogy az imponáló *P. silvestris*, meg az *Abies*

¹¹⁾ Kerner levele szerint Stajeroszágban is igen mélyre ereszkedik le, Grác körül nemcsak a folyóvizek mellett nő, hanem a harmadkori dombhullámokon és a szőlőtermelés övében is.

excelsa földrajzi elterjedésében Vas megyében valami szabályosság lenne, azt állítani nem merem. Kisebb-nagyobb helyeken egymagok is alkotnak erdőt, de azután találkoznak, összevissza is keverednek különböző helyeken és különböző magasságban is, úgy hogy az ember nem ismerheti fel egy könnyen elterjedésök törvényeit. Lehet néhol az erdészeti kezelés is egyesítette, keverte őket össze eredeti helyökön. Hogy különböző helyeken és övben vegyest nőhetnek, oka lehet az is, hogy a vidék nem oly magas, miszerint itt akár az erdei fenyő, akár a jegenyefenyő már elérhetné a tetők felé való elterjedésök felső határát, de sőt jóval lentebb maradnak attól, mert az Irottkőn is az *Abies Piceá*-nak engedik át az uradalmat.

Hogy az erdei fenyő mégis alacsonyabb helyeken nő, mint a jegenyefenyő, ezt elárulja sok helyen az, hogy a megye éjszakai tájain az *Ab. excelsa*, délfelé pedig a *Pinus silvestris* kerül gyakrabban szemünk elé a jegenyefenyővel vagy magában is.

A fenyvesek Vas megyében oly alacsony vidékre leereszkedvén, a minőre sehol másutt az országban, a nyugati határvármegyéken kívül, a lombos erdők uralmát meglehetősen korlátozzák. A vidék magassága a tenger színe fölött nem akkora, hogy az alhavasi és havasi vidéket jellemző regio abietina kiképződhetnék, azért a Nóri havasokból ide természetesen leereszkedő fenyvek az alacsonyabb vidéken majd a bikkal, majd a tölgyekkel keverednek, vagy ezeknek kellett hátrálniok a túlevelű hatalmasabbak előtt, a fenyveknek itt inyére valóbb talajról.

Ez zavarhatta meg Vas megyében a rendes övek szerint való elhelyezkedését a fák tenyészetének, mert helyenként az erdő a hegyek aljától kezdve nem tölgy, mint ily alacsony vidéken másutt az országban, hanem fenyő. Ez az oka, hogy

bár pl. Kőszegen a fáknek a tető felé való sorakozásában van is bizonyos rend: a szőlő felett szelid gesztenye, feljebb tölgy és bikk alkotja az erdőket, az Irottkő teteje felé pedig már az *Abies Picea* nagyobb száma vegyül a bikk közé; de az erdei fák ily övek szerint egymás után már a vidék nem tetemes magassága következtében sem társulhatnak akárhol azon kívül, hogy a fenyvesek sok helyen épen a bikk öve alá ereszkednek, vagy a tölgyek termőhelyét foglalják el.

Ily nagy terjedelmük lévén az eredeti fenyvesek Vas megyében, hogy velök nevezetesebb erdőgazdaságot is űzhetnek, természetes, hogy az ily magyar és hazafias megyében a fenyveknek saját jellemző magyar neveik is támadtak. Ilyenek:

1. gúzsfenyő = *Juniperus communis*. Helyes neve neki az ismert gyalogfenyő boróka is;

2. répa-fenyő = *Pinus silvestris*, az erdei fenyő, melyet Nógrádmegyében búrfá-nak is neveznek.¹²⁾ Miért szölitják Vas megyében a *P. silvestrist* ily kissé furcsa néven, meg nem tudhattam, de az „Erdészeti Lapok“-nak e megyebeli olvasói talán megmondhatnák. Ebből látható, hogy a szoros értelemben vett *Pinus*-nak két magyar genus-neve is van, melynek az esetben, ha a *Pinust*, *Larixot*, *Cedrust*, *Abiest* stb. nemek gyanánt tekintjük, czélszerű hasznát is vehetjük;

3. keresztes fenyő = *Abies excelsa* Lam. = *Pinus Abies* L. = *Ab. Picea* Mill., nem (L.) A keresztes fenyő név már Clusius-nak „*Rariorum aliquot stirpium per Pannoniam . . . historia*“ című munkájához adott Beythe-féle „*Stirpium nomenclator Pannonicus*“ növényészgyűjteményben is olvasható a *Picea* mellett, „*cruciformis Abies vel cruciforme Juniperi lignum, quoniam folia et*

¹²⁾ Hunfalvy i. h. III. 623. l. Búr-erdőt is említ Nyitra megyéből.

ramos in cruis quodam modo forma disposita habeat.“ Fényes Eleknek „Magyarországnak . . . mostani állapotja“ (II. javított kiadás) I. köt. 334. lapján a kereszties fenyő ismét előkerül. Ha az *Abies* és *Picea* alnemek együtt maradnak az *Abies* nem alatt, akkor jegenyefenyő a helyes magyar genusnevek, s a „kereszties“ szó lehet az *Abies excelsa*-nak faji neve;

4. fürtös fenyő = *A. excelsa*, Sennyeházán. Szintén jellemző név;

5. sima fenyő = *Abies Picea* (L.) = *Pinus Abies Du Roi*, nem (L.), *Ab. alba* Mill., *A. pectinata* D. C.¹³) Ennek a fenyőnek a neve Clusius idézett helyén „Luch-fenyőfa, melynek a levele egyfelől áll“. A Luch nem lucz, mint általában nálunk írják, hanem lucs, tehát lucsfenyő lenne, mert Clusius munkájában a következőket is olvashatjuk: Lenche fa = arbor lentis; fechke fiu = hirundinis herba, kechke rágó, dardachka, cherösnye, Solomon pöcheti, cherfa stb., ellenben az egyszerű *c*-t Clusius rendszeren *cz*-vel írja, pl. czekla, zelniczefa stb. Látható ebből az is, hogy a lucsfenyő nem *Abies excelsa*-nak a neve, mint az erdész urak használják, hanem az *Abies pectinata*-nak. Amannak az igazi neve jegenyefenyő. Sem a lucs, sem a lucz magyar jelentését nem ismerem, azért az *Abies Picea*-t nem is szeretem így híni, hanem inkább szurkos, fehérésiku vagy sima jegenyefenyőnek;

6. rozmaring-fenyő = *Larix Europaea* D. C. = *Abies Larix* (L.). Ha e növényt a *Cedrus*-sal egy nem alá foglaljuk, akkor magyarul európai v. egynyári *cedrus*fenyőnek is helyesen mondhatjuk, mert jellemében leg-

¹³) A fenyvek neveit nagyobb részét Herényben Gothard csillagász és birtokos uraktól hallottam.

inkább híz fenyveink közül a Cedrushoz, faji neve pedig (egynyári v. európai) tőle szépen megkülönbözteti. Ha azonban a *Larix*-ot meg a *Cedrus*-t külön nemre választjuk, akkor a helyes és aestheticus rozmaringfenyő jelöli a *Larix*-ot, a mint már a Schubert-féle „A növények terményrajza képekben“ című munka átdolgozásánál (37. l.) is jelöltem.

Vörös fenyőnek nevezni a *Larix*-ot, nem tartom czélszerűnek. Nem azért, mert e fa külsejére nézve a vörös fenyő nem jellemző; nem, mert vörös fenyő két szó létére genusnév nem lehet, melléknév pedig (vörös) főnévvel összetett szót nem képezhet, végre azért sem, mert Roth-Tanne-nak az *Abies excelsa*-t is hívják;

6. a fenyők gyakori aljnövényét, mely töméntelenül lép fel a fenyőerdők kavicsos földjén, a szalmavirágu *Calluna vulgaris* Nagy-Sitkén „csarabfű“-nek hívják. Ha az erdők jó televényén nőne itt a *Calluna*, csapásnak kellene tekintenünk, de a kavicsos talaj meztelenségét elfödven, feladatot teljesít a megyében.

Egyéb, erdészetünket érdeklő műszó Vasmegyében:

7. vaskő = basalt;

8. kenyérkő basalttuf (Kis-Somlón);

9. szerencsedió = *Staphylea pinnata*;

10. kuhics v. bogárfű = *Genista sagitalis*;

11. berekfa = *Alnus glutinosa*;

12. geregenye = galagonya (Sennyeháza);

13. túskefa = vadrózsa (Sennyeháza);

14. ebi szelenczefa = *Rhamnus Frangula*; a német neve után puskaporfának is mondják a németes vidéken.

Végre Clusius idézett munkájában:

varjúköröm = *Colutea*;

büdösfa = *Frangula*;

molnáreresznye = *Viburnum Opulus*;

halyagfa = *Staphylea pinnata* méltók említésre. Némelyek hólyagfának írják. Eger vidékén egy kései fajta cseresznyét hínak halyag-cseresznyének. Ennek is nagyok a pirosas gyümölcsei, s a gyümölcs bőre az aprószemű cseresznyéhez képest mintegy felfuvódott.

Kőtörmelék, mint talajvédőszer.

Franciaországban újabb időben a már megkapált szőlőtőkék körül a talajt minden további megmunkálás nélkül utkavics nagyságu kőtörmelékkel fedik be, mintegy 10—20 cm. vastagságban. E műveletnek ugyanaz a célja, mint az ismételt megkapálásnak; távol kell tartania a gyomot a tőkétől s fogékonyra tennie a talajt, a lég, esővíz és más kisebb csapadékok felvételére.

Az eljárás elég egyszerű s hogy sikeres is, bizonyíthatja az a gyors utánzás, melyre már nálunk is lehet példát találni.

A mi erdősitési munkálataink között is fordulnak elé részletek, melyek ebből a szempontból tekintve a dolgot, ép oly gondos megmunkálást igényelnek, mint a szőlőtőkék. Csemete kertekben a sorközöket nekünk is a gyomtól tisztán, porhanyóan és fogékonyan kell tartanunk, hogy erőteljes ültető anyagot nevelhessünk, s a beültetett területek között is fordulnak elé egyes nehezebb részletek, meredek oldalak vagy kopárságok, melyeken sem a költséget, sem a fáradságot nem szabad kimélnünk, ha a befásítással gyorsan czélt akarunk érni.

Ily esetekben, azt hiszem, hogy a szőlőgazdáknak ez az eljárása az erdőszetnél is sikerrel volna alkalmazható, mert meggyőződésem szerint a fennebb említett törmelék réteg, a maga helyén alkalmazva minden jó tulajdonságot magában egyesít, melyet a gyomlálástól, felkapálástól, a koronkenti víz-